

Nr 174.

Ankom till riksdagens kansli den 3 juni 1921 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m. jämte en i samband härmed väckt motion. (2:a avd.)

Uti den till riksdagen den 7 januari 1921 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln föreslagit riksdagen

dels (punkten 70) att i avbidan på den proposition, som kunde komma att avlåtas angående förbättrade avlöningsförmåner för vissa förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m., beräkna en höjning av det ordinarie anslaget till förste provinsialläkare och provinsialläkare, nu 1,451,300 kronor, med 113,500 kronor till 1,564,800 kronor,

dels (punkten 72) att i avvaktan på samma proposition, på extra stat för år 1922 beräkna ett reservationsanslag å 300,000 kronor till bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden;

dels ock (punkten 73) att i avvaktan på samma proposition, på extra stat för år 1922 beräkna ett förslagsanslag av 10,000 kronor att i enlighet med av riksdagen godkända grunder användas till beredande av flyttningsbidrag åt vissa provinsialläkare.

Vidare har Kungl. Maj:t i den till riksdagen samma dag avlåtna propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1921 under femte huvudtiteln föreslagit riksdagen (punkten 19) att i avbidan på förenämnda proposition för beredande av tillfällig löneförbättring åt provinsialläkare på tilläggsstat för år 1921 beräkna ett förslagsanslag, högst, 221,000 kronor.

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 6 saml. 74 häft. (Nr 174—176.) 1

Sedermera har Kungl. Maj:t uti en till riksdagen avlåten, den 14 mars 1921 dagtecknad proposition, nr 262, vilken hänvisats till förberedande behandling av statsutskottet, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att å avlöningsstaten för förste provinsialläkare och provinsialläkare må från och med år 1922 uppföras ytterligare tio provinsialläkare, en var med en årlig avlöning av 5,500 kronor, därav 4,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma två ålderstillägg å lönen, det ena med 500 kronor efter fem år och det andra, jämväl med 500 kronor efter ytterligare fem år;

dels föreskriva, att för åtnjutande av de med sagda befattningar förenade avlöningsförmåner skall gälla vad i kungörelsen den 13 juni 1919 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från och med år 1920 fastställda avlöningsförmåner och i därtill senare efter riksdagens hörande gjorda tillägg finnes stadgat i fråga om motsvarande befattningar;

dels, vid bifall till vad sålunda föreslagits, från och med år 1922 höja det å riksstaten uppförda ordinarie anslaget till förste provinsialläkare och provinsialläkare från 1,451,300 kronor med 55,000 kronor till 1,506,300 kronor;

dels från och med år 1922 sänka det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till bidrag för extra provinsialläkares avlöning från 40,000 kronor med 10,000 kronor till 30,000 kronor;

dels, till bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden, på extra stat för år 1922 anvisa ett reservationsanslag å 150,000 kronor, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna grunder;

dels, till provisoriska lönetillägg åt förste provinsialläkare och provinsialläkare, på extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag, högst, 220,000 kronor, att användas på sätt Kungl. Maj:t bestämmer;

dels, till provisoriska lönetillägg åt förste provinsialläkare och provinsialläkare, på tilläggsstat för år 1921 anvisa ett förslagsanslag, högst, 100,000 kronor, att användas på sätt Kungl. Maj:t bestämmer;

dels, till beredande av flyttningsbidrag åt vissa provinsialläkare, på extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag å 10,000 kronor, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna grunder, ävensom medgiva, att

även det för år 1921 för samma ändamål beviljade förslagsanslaget å 4,000 kronor må från och med den 1 juli användas enligt samma grunder;

dels ock, för åstadkommande av ett omedelbart provisoriskt avhjälpande av läkarbristen särskilt i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län, på extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag, högst, 50,000 kronor, att för ändamålet användas på sätt Kungl. Maj:t bestämmer.

Beträffande den av Kungl. Maj:t förebragta utredningen får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *F. Kaijser* väckt motion, nr 287, däruti hemställts, att riksdagen måtte besluta att hemställa hos Kungl. Maj:t, det Kungl. Maj:t behagade utfärda ny provinsialläkaretaxa att gälla tillsvidare i enlighet med provinsialläkaredistriktskommitténs förslag.

Beträffande de av motionären till stöd för hans framställning andragna skälen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag är i huvudsak byggt på ett av provinsialläkaredistriktskommittén i ämnet avgivet betänkande.

Vad först beträffar frågan om förändring av extra provinsialläkardistrikt till ordinarie, grundar sig kommitténs i detta hänseende avgivna förslag på samma princip, som tillämpats vid de åren 1911, 1918 och 1920 beslutade ändringarna av provinsialläkardistriktindelningen i riket, nämligen att staten i främsta rummet bör sörja för, att den enskilda sjukvården på landsbygden blir på ett tillfredsställande sätt ordnad, och sålunda ansvara för kostnaderna för avlönande av de läkare, som hava att ombesörja denna sjukvård. Kommitténs förslag innebär inrättande av 98 nya ordinarie provinsialläkardistrikt, av vilka 10 distrikt skulle bildas av distrikt, som av kommittén år 1917 föreslagits till extra, 81 bildas av 82 nuvarande extra distrikt och 7 nybildas. Det ifrågasatta antalet nya provinsialläkardistrikt skulle inrättas successivt under en tidrymd av 10 år, och skulle från och med år 1922 inrättas 10 distrikt.

Departementschefen har förklarit sig icke nu vara beredd att taga ståndpunkt till kommitténs distriktsregleringsplan i dess helhet,

varvid han åberopat dels behovet av vidare utredning, dels ock den rådande statsfinansiella situationen. Emellertid har departementschefen ansett sig böra i anslutning till kommittén förorda inrättande av 10 nya distrikt från och med år 1922. Vilka dessa distrikt skulle bliva, borde icke nu definitivt bestämmas, utan syntes det böra överlämnas åt Kungl. Maj:t att efter ytterligare utredning fatta beslut härom. Inrättande av dessa nya distrikt skulle föranleda en ökning av det ordinarie anslaget till förste provinsialläkare och provinsialläkare med 55,000 kronor, varemot anslaget till extra provinsialläkares avlönande skulle minska med 10,000 kronor.

Enär det föreliggande förslaget står i överensstämmelse med den uppfattning rörande en tillfredsställande anordning av läkarvården på landsbygden, åt vilken riksdagen vid upprepade tillfällen givit uttryck, synes någon principiell erinran ej vara att göra mot förslaget, sådant det nu föreligger om inrättande av 10 nya provinsialläkardistrikt. Med hänsyn till det rådande finansiella läget torde man dock på detta område tillsvidare böra framgå med den största varsamhet, och utskottet vill med styrka betona, att ett bifall till det föreliggande förslaget på intet sätt får betraktas såsom något ståndpunktstagande till den av kommittén framlagda distriktsregleringsplanen. Utskottet anser, att man under nuvarande förhållanden icke bör för detta ändamål åsamka statsverket utgifter i större omfattning än som efter prövning kan finnas oundgängligen nödvändiga. Lika med departementschefen håller utskottet vidare före, att det bör överlämnas åt Kungl. Maj:t att efter ytterligare utredning bestämma, vilka de ifrågasatta nya provinsialläkardistrikten skola bliva, och förutsätter utskottet härvid såsom självfallet, att hänsyn i främsta rummet tages till de landsändar, där behovet i berörda hänseende gjort sig starkast gällande. Vid bestämmandet av läkarnas stationeringsort bör jämväl tillses, att detta sker så, att befolkningens behov inom distriktets olika delar väl tillgodoses. Alldenstund det ordinarie förslagsanslaget till bidrag för extra provinsialläkares avlönande allredan blivit i 1922 års riksstat av riksdagen till siffran bestämt, nämligen till 40,000 kronor, torde någon nedsättning av detta belopp, på sätt ifrågasattes, icke nu böra vidtagas.

Vad vidare beträffar spørgsmålet om ordnande av bostadsfrågan

för provinsialläkare å landsbygden, har beredandet av lämpliga bostäder icke ansetts böra enhetligt genomföras genom ett obligatoriskt åläggande för landsting, provinsialläkar-distrikt eller den kommun, där provinsialläkaren är stationerad, att tillhandahålla bostad. Frågan har i stället ansetts böra ordnas på frivillighetens väg efter ortens förhållanden, varvid bidrag borde i mån av tillgängliga medel utgå efter Kungl. Maj:ts prövning. Bidraget skulle ej uppgå till mer än högst $\frac{1}{3}$ av den beräknade kostnaden och ej — med ett undantag — överstiga 30,000 kronor för varje bostad. För år 1922 ifrågasattes nu för ändamålet ett belopp av 150,000 kronor, varmed skulle kunna beredas bidrag åt minst fem bostadsbyggen. Dessutom skulle statsbidrag kunna utgå, även då befintlig bostad inköpes och ändras till provinsialläkarbostad. Bostaden skulle uppföras efter av medicinalstyrelsen fastställda ritningar, varvid dock framhålles, att de olika typer för bostäder, som departementschefen närmare angivit, icke borde vara ovillkorligt bindande vid bostädernas uppförande utom ifråga om rummets maximiantal. Vidare skulle föreliggande skyldighet för provinsialläkaren att bebo med statsbidrag anordnad läkarbostad i vederbörande distrikt och erlægga bestämd hyra, dock ej över 1,800 kronor för år.

En av svårigheterna att erhålla en tillfredsställande läkarvård på landsbygden är otvivelaktigt att söka i den nu rådande bristen på lämpliga läkarbostäder. Kungl. Maj:ts förslag åsyftar att bidraga till hävande av denna olägenhet, och torde i princip icke några erinringar vara att framställa mot det sätt att lösa frågan, som nu ifrågasatts. Visserligen kan ett alltför starkt utnyttjande av den nu föreslagna anordningen leda till rätt avsevärda krav på statskassan, men enligt utskottets mening torde dock en garanti för att statens bidrag till detta ändamål icke springer för mycket i höjden ligga däri, att $\frac{2}{3}$ av kostnaderna skola bestridas av de kommunala myndigheterna, vilka jämväl de äro nödsakade att taga den hänsyn till det finansiella läget, som av förhållandena påkallas. I allt fall vill utskottet framhålla, att man i första hand bör tillse, huruvida icke en provinsialläkarbostad kan på annat sätt erhållas, exempelvis genom förhyrande eller upplåtande av förefintliga för ändamålet lämpade lägenheter, och att den nu anvisade utvägen med statsbidrag till uppförande av särskilda bostäder endast bör subsidiärt ifrågakomma. Vidare vill utskottet uttala sin anslutning till den i

utredningen framhållna synpunkten, att de särskilt uppgjorda bostadstyperna icke böra vara ovillkorligt bindande vid bostädernas uppförande. Tvärtom synes utskottet en viss frihet härutinnan böra råda, varigenom kunna vinnas ekonomiskt fördelaktigare resultat, som utan att äventyra bostädernas ändamål fullt ut motsvara de anspråk, som rimligen böra ställas på dylika lägenheter.

Såsom ett betydelsefullt led i arbetet för avhjälpande av läkarbristen företrädesvis i de norrländska länen är strävandet att göra provinsialläkartjänsterna mer ekonomiskt lockande. Provinsialläkar-distriktskommittén har för detta ändamål föreslagit dels en tillfällig löneförbättring, dels ock en ny provisorisk läkartaxa. Departementschefen, som ansett taxefrågan intimt sammanhängande med den stundande definitiva löne regleringen för provinsialläkarkåren och därför ej nu velat framlägga förslag i ämnet, har däremot funnit en provisorisk förhöjning av de fasta avlöningsförmånerna oundgängligen påkallad. I avseende å de provisoriska lönetillägg, som nu föreslås, tillåter sig utskottet hänvisa till den översikt över dessa tillägg, som återfinnas å sid. 35—37 i statsrådsprotokollet. För ändamålet beräknas för år 1922 ett belopp av 200,000 kronor. Härjämte innebär förslaget, att till Kungl. Maj:ts förfogande skulle ställas ett belopp av 20,000 kronor för att under provisorietiden möjliggöra viss förhöjning i lönetilläggen för sådana distrikt, där med hänsyn till provinsialläkarens i jämförelse med förhållandet inom andra distrikt avsevärt lägre inkomster, svårartade kommunikationsförhållanden eller andra liknande omständigheter en ytterligare löneförbättring av Kungl. Maj:t prövades vara oundgängligen nödvändig. Sammanlagt skulle alltså för år 1922 erfordras ett belopp av 220,000 kronor. För senare hälften av år 1921 har beräknats bliva erforderligt ett belopp av 100,000 kronor, däri inberäknat 10,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande på sätt nyss angivits.

Att en förhöjning av avlöningsförmånerna är ofrånkomlig, där est det erforderliga tilloppet till provinsialläkarbanan skall kunna upprätthållas, anser utskottet lika med departementschefen uppenbart, och framför allt torde denna utväg vara nödvändig, då det gäller att erhålla sökande till de mera svårbesatta distrikten. Utskottet har följaktligen ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag. I allt fall finner utskottet en anordning med

högre lönetillägg vara att förorda framför att, på sätt motionsvis gjorts gällande, vidtaga en provisorisk höjning av läkartaxan. Utskottet har därför icke funnit sig kunna tillstyrka herr Kaijers ovanberörda motion.

Enligt gällande stat är föreskrivet, att rätt till första ålderstillägget skall inträda efter tre år beträffande provinsialläkarna i vissa distrikt, nämligen Sorsele, Tärna, Arjeplogs, Pajala och Vittangi distrikt. Departementschefen har nu ifrågasatt, att samma förmån även må tillkomma provinsialläkarna i Gäddede, Malåträsk och Arvidsjaur distrikt. Häremot har utskottet intet att erinra.

Vad slutligen beträffar Kungl. Maj:ts förslag angående anslag till beredande av flyttningsbidrag åt vissa provinsialläkare ävensom anslag för åstadkommande av ett omedelbart provisoriskt avhjälpande av läkarbristen särskilt i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län — vilket sistnämnda anslag är till beloppet lika med vad för innevarande år till samma ändamål utgår — har utskottet intet att erinra mot vad härutinnan ifrågasatts.

Utskottet hemställer alltså,

I att riksdagen må

a) medgiva, att å avlöningsstaten för förste provinsialläkare och provinsialläkare må från och med år 1922 uppföras ytterligare tio provinsialläkare, en var med en årlig avlöning av 5,500 kronor, därav 4,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma två ålderstillägg å lönen, det ena med 500 kronor efter fem år och det andra, jämväl med 500 kronor efter ytterligare fem år;

b) föreskriva, att för åtnjutande av de med sagda befattningar förenade avlöningsförmåner skall gälla vad i kungörelsen den 13 juni 1919 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från och med år 1920 fastställda avlöningsförmåner och i därtill senare efter riksdagens hö-

rande gjorda tillägg finnes stadgat i fråga om motsvarande befattningar;

c) vid bifall till vad sålunda föreslagits, från och med år 1922 höja det å riksstaten uppförda ordinarie anslaget till förste provinsialläkare och provinsialläkare från 1,451,300 kronor med 55,000 kronor till 1,506,300 kronor;

d) till bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden, på extra stat för år 1922 anvisa ett reservationsanslag å 150,000 kronor, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 14 mars 1921 angivna grunder;

e) till provisoriska lönetillägg åt förste provinsialläkare och provinsialläkare, på extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag, högst, 220,000 kronor, att användas på sätt Kungl. Maj:t bestämmer;

f) till provisoriska lönetillägg åt förste provinsialläkare och provinsialläkare, på tilläggsstat för år 1921 anvisa ett förslagsanslag, högst, 100,000 kronor, att användas på sätt Kungl. Maj:t bestämmer;

g) till beredande av flyttningsbidrag åt vissa provinsialläkare, på extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag å 10,000 kronor, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 14 mars 1921 angivna grunder, ävensom medgiva, att även det för år 1921 för samma ändamål beviljade förslagsanslaget å 4,000 kronor må från och med den 1 juli användas enligt samma grunder;

h) för åstadkommande av ett omedelbart provisoriskt avhjälpande av läkarbristen särskilt i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län, på

extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag, högst, 50,000 kronor, att för ändamålet användas på sätt Kungl. Maj:t bestämmer.

II att herr Kaijzers ovan berörda motion icke må vinna riksdagens bifall.

Stockholm den 3 juni 1921.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, C. J. G. Swartz, Ollas A. Ericsson, N. A. Nilsson, H. F. Lamm, J. Nilsson* i Skottlandshus, *H. M. Bäckström, O. U. B. Olsson, C. G. Ekman, O. Bergqvist, E. A. Hallin* och *C. I. Asplund* samt

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *A. Wiklund, J. Jönsson* i Revinge, *O. H:son Waldén, C. R. Jansson* i Falun, *P. B. Nilsson* i Landeryd, *L. J. Carlsson-Frosterud, S. E. J. Lübeck, W. Bäckström, J. D. Norman, L. Olsson* i Hov och *J. E. Andersson* i Ovanmyra.
